

Проблемні питання обрання
запобіжного заходу у виді
тримання під вартою в аспекті
дотримання гарантій
встановлених ст. 62 Конституції
України"

Доповідач: Голова Личаківського
районного суду м. Львова

ГИРИЧ С.В.

Ч.1 ст.62 Конституції України

- Особа вважається **невинуватою** у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її **вину** не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду

Ст.17 КПК України

- Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.
- Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом.
- Поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою

Мета застосування запобіжного заходу ст.177 КПК

- **Метою** застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам:
 - 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду;
 - 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення;
 - 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні;
 - 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином;
 - 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

Запобіжний захід у виді тримання під вартою ст.183 КПК

- **Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною п'ятою статті 176 цього Кодексу**

Ч.3 ст.183 КПК

- Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою **зобов'язаний визначити розмір застави, достатньої для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених цим Кодексом,** крім випадків, передбачених частиною четвертою цієї статті.
- В ухвалі слідчого судді, суду зазначаються, які обов'язки з передбачених статтею 194 цього Кодексу будуть покладені на підозрюваного, обвинуваченого у разі внесення застави, наслідки їх невиконання, обґрунтовується обраний розмір застави, а також можливість її застосування, якщо таке рішення прийнято у кримінальному провадженні, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

Ч.4 ст.183 КПК

- Слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 цього Кодексу, має право не визначити розмір застави у кримінальному провадженні:
- **1) щодо злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування;**
- **2) щодо злочину, який спричинив загибель людини;**
- **3) щодо особи, стосовно якої у цьому провадженні вже обирався запобіжний захід у вигляді застави, проте був порушений нею.**

Підстави застосування запобіжного заходу ч.2 ст.177 КПК

- **Підставою** застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом.

Ст.182 КПК розмір застави

- **Розмір застави** визначається слідчим суддею, судом з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майнового та сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особу та ризиків, передбачених статтею 177 цього Кодексу. Розмір застави повинен достатньою мірою гарантувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків та не може бути завідомо непомірним для нього.

Ч.5 ст.182 КПК -Розмір застави

ВИЗНАЧАЄТЬСЯ У ТАКИХ МЕЖАХ:

- 1) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, - від одного до двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати;
- 2) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні тяжкого злочину, - від двадцяти до вісімдесяти розмірів мінімальної заробітної плати;
- 3) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні особливо тяжкого злочину, - від вісімдесяти до трьохсот розмірів мінімальної заробітної плати.
- У виключних випадках, якщо слідчий суддя, суд встановить, що застава у зазначених межах не здатна забезпечити виконання особою, що підозрюється, обвинувачується у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, покладених на неї обов'язків, застава може бути призначена у розмірі, який перевищує вісімдесят чи триста розмірів мінімальної заробітної плати відповідно.

П. 1 та 2 Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року:

- незалежність судових органів гарантується державою та закріплюється у Конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов'язані шанувати незалежність судових органів та дотримуватися її. Судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів та відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонукань, тиску, погроз або прямого чи непрямого втручання з будь-якого боку і хоч би з яких причин.

КОНВЕНЦІЯ

про захист прав людини і основоположних свобод

Ст. 6 ч.1 Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку **незалежним і безстороннім судом**, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Ст. 6 ч 2 - Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається **невинуватим** доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

Рішення ЄСПЛ в обґрунтування дотримання принципів незалежності суду

- Організація судової системи і судочинства повинна запобігати будь-яким можливостям чинити тиск на суддів та виникненню обґрунтованих сумнівів в учасників судового процесу у неупередженості суддів при вирішенні справи (див. наприклад, рішення Європейського суду з прав людини у справах Енгел (Engel) та інші (1976), Джонг (Jong), Бальєт (Baljet) і Брінк (Brink) (1984), Н.С.М.А. проти Королівства Нідерланди (1989); Фіндлі (Findlay) (1997), Морріс (Morris) (2002) проти Об'єднаного Королівства; Інкал (Incal) (1998), Сайнер (Sahiner) (2001) проти Туреччини).

Дело “Буткявичюс (Butkevičius) против Литвы” (Жалоба № 48297/99) Постановление Страсбург, 26 марта 2002 г. (Окончательное с 26 июня 2002 г.)

- 26. 14 августа 1997 г. в крупнейшей национальной ежедневной газете “Lietuvos Rytas”, в статье под названием “По словам прокурора, попытка члена парламента оправдаться – пустая затея” было сказано:
 - “Генеральный прокурор подтвердил, что имеются достаточно веские доказательства виновности А. Буткявичюса.”
- 27. 15 августа 1997 г. в “Lietuvos Rytas”, в статье под названием “Председатель сейма не сомневается в вине А. Буткявичюса” было сообщено:
 - “Отвечая на вопрос, сомневается ли он или нет в том, что А. Буткявичюс получил взятку, председатель сейма сказал: “основываясь на имеющихся у меня материалах, я не испытываю сомнений.”
- 28. В статье под заголовком “А. Буткявичюс готовится к борьбе и тюрьме”, помещенной в ежедневной газете “Respublika” 16 августа 1997 г., было процитировано следующее высказывание генерального прокурора:
 - “Я квалифицирую это преступление как покушение на мошенничество...”
- 29. Согласно статье “А. Буткявичюс будет предан суду”, помещенной в “Lietuvos Rytas” 20 августа 1997 г., председатель Сейма сказал:
 - “Были и остаются убедительными один или два факта. [Заявитель] взял деньги, пообещав криминальные услуги.”
- 30. В статье под названием “Адвокаты А. Буткявичюса наклеивают политический ярлык на дело о взятке”, опубликованной в “Lietuvos Rytos” 6 октября 1998 г., были приведены слова председателя сейма о том, что “Центр и Новый Союз [партии] координируют защиту взяточника”, что эти партии пытаются затянуть процесс и сознательно делают из заявителя “жертву”.

Вислови політиків та громадський діячів

....У цьому контексті В.Ющенко наголосив, що зробить все, аби слідство у справі вбивства В.Олійника було проведено - «щоб ті люди, які вбили, були у в'язниці, не дивлячись на те, що вони з імунітетом народного депутата чи представники правоохоронних органів». «Цинізм, з яким було скоєно це вбивство, говорить про те, що це люди, які ігнорують український закон, не мають моралі... А те, що було зроблено з доказами, говорить про те, що по суті ця справа може стояти в одному ряді зі справою Георгія Гонгадзе», - сказав він.

- «Як же дістали ці потвори в судівських мантиях:

- 1) НАБУ арештовує заступника Київського прокурора за крадіжку 300 млн. Суддя, відкидає вимогу детективів закрити його, і відпускає під заставу в 5,5 млн.»
- <http://bit.ly/1TtSAON>-<http://viche.net.ua/index.php/ukraina-2/item/shaunin-iak-zhe-distyly-tsi-po>

Вислови представників поліції

- "Виявилося, що поліцейський, який виконував свої обов'язки і намагався припинити незаконні дії людини в стані алкогольного і наркотичного сп'яніння – сидить за ґратами. А водій, готовий на шаленій швидкості збивати людей і чинити опір співробітнику поліції – відпущений судом під "особисте зобов'язання". Будьте обережні і дивіться навколо. Тепер всі п'яні водії на оскаженілих машинах будуть впевнені у своїй безкарності", - йдеться повідомленні -
- <http://www.5.ua/natsionalna-politsiia/dekanoidze-pro-rishennia-sudu-u-spravi-vodiia-bmw-teper-vsi-piani-vodii-budut-vpevneni-u-svoii-bezkarnosti-107695.html>

Вислови у пресі

- Сергій Олійник, який вбив 17-річного пасажира БМВ, раніше працював в Оболонському райвідділі міліції і зараз заарештований на 2 місяці, раніше вносив до суду клопотання про арешт на 2 місяці активіста Автомайдану
- -http://ostannipodii.com/a/201602/policeyskiy-vbivcya_ranisce_falsifikuvav_spravi_proti_avtomaydanivciv-100010534/

Дело “Буткявичюс (Butkevičius) против Литвы” (Жалоба № 48297/99)
Постановление Страсбург, 26 марта 2002 г.
(Окончательное с 26 июня 2002 г.)

- Суд обращает внимание на то, что презумпция невиновности, провозглашенная в пункте 2 статьи 6 Конвенции, является одним из элементов справедливого судебного разбирательства уголовного обвинения, гарантированного пунктом 1 статьи 6. Она нарушается, **если заявление официального лица в отношении обвиняемого в совершении уголовного преступления отражает мнение, что он виновен, до того как это будет установлено законным порядком.** Достаточно, даже при отсутствии формальных подтверждений, наличия некоторых оснований полагать, что данное официальное лицо считает обвиняемого виновным. Более того, презумпция невиновности может быть нарушена не только судьей или судом, но и другими органами власти. (дело *Daktaras v. Lithuania*, № 42095/98, §§ 41-42, ECHR 2000-X).

- 50. Суд отмечает, что оспариваемые заявления были сделаны генеральным прокурором и председателем сейма в контексте, не связанным с самим производством по уголовному делу, то есть в форме интервью национальной прессе.
- Суд признает, что тот факт, что заявитель являлся важным политическим деятелем на момент вменяемого ему в вину преступления, требовал от высших должностных лиц государства, в том числе генерального прокурора и председателя сейма, информирования общественности о предполагаемом правонарушении и предстоящем уголовном судопроизводстве. Однако, Суд не может согласиться с доводом правительства о том, что это обстоятельство может оправдать любые формулировки, используемые официальными лицами в их интервью прессе.
- 51. Кроме того, заявления, которые являются предметом спора, были сделаны всего через несколько дней после ареста заявителя, если не считать одного оспариваемого заявления председателя сейма, которое было сделано более чем год спустя. (см. выше, § 30). Однако, на этой начальной стадии, даже до возбуждения уголовного дела в отношении заявителя, было особенно важно не делать каких-либо публичных утверждений, которые могли бы быть истолкованы как подтверждение вины заявителя со стороны определенных, играющих важную роль, официальных лиц.

- Хотя оспариваемые высказывания председателя сейма в каждом случае были короткими и при обстоятельствах, не связанных друг с другом, по мнению Суда, они равносильны объявлению со стороны официального лица, что заявитель виновен, побуждающему общественность считать его виновным, а также преждевременному осуждению до рассмотрения обстоятельств компетентным судебным органом .

Следовательно, имело место нарушение пункта 2 статьи 6 Конвенции.

Справа "Совтрансавто-Холдинг" проти України"

(заява N 48553/99) Рішення 25.07.2002.

80. Врешті-решт, Суд не може не звернути увагу на численні випадки втручання в провадження українських органів державної влади на найвищому рівні. Якими б не були мотиви, представлені Урядом на виправдання такого втручання, Суд вважає, що воно, з огляду на його зміст та спосіб здійснення (параграф 18, 20, 22, 24 вище), є таким, що суперечить поняттю "безсторонній і незалежний суд" в сенсі статті 6 параграфа 1 Конвенції (995_004).

Не спекулюючи щодо того, який вплив це втручання мало на хід судового розгляду, Суд констатує в контексті справи, що заявник міг об'єктивно мати побоювання стосовно незалежності та безсторонності судів. Ці випадки втручання з боку органів державної виконавчої влади відображають, крім того, брак поваги до самого функціонування судової гілки влади.